

İnsan ve Eğitimi

Prof. Dr. Nail YILDIRIM

Prof. Dr. Nail YILDIRIM

İNSAN VE EĞİTİMİ

ISBN 978-625-8656-60-2

Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazarına aittir.

© 2026, PEGEM AKADEMİ

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. AŞ'ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı; mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz ve dağıtılamaz. Bu kitap, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır. Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında yayınevimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları satın almamasını diliyoruz.

Pegem Akademi Yayıncılık, 1998 yılından bugüne uluslararası düzeyde düzenli faaliyet yürüten **uluslararası akademik bir yayınevidir**. Yayımladığı kitaplar; Yükseköğretim Kurulunca tanınan yükseköğretim kurumlarının kataloglarında yer almaktadır. Dünyadaki en büyük çevrimiçi kamu erişim kataloğu olan **WorldCat** ve ayrıca Türkiye'de kurulan **Turcademy.com** tarafından yayınları taranmaktadır, indekslenmektedir. Aynı alanda farklı yazarlara ait 2000'in üzerinde yayını bulunmaktadır. Pegem Akademi Yayınları ile ilgili detaylı bilgilere <http://pegem.net> adresinden ulaşılabilir.

I. Baskı: Nisan 2026, Ankara

Yayın-Proje: Selcan Durmuş
Dizgi-Grafik Tasarım: Beyza Nur Erdoğan
Kapak Tasarımı: Pegem Akademi

Baskı: Sonçağ Yayıncılık Matbaacılık Reklam San Tic. Ltd. Şti.
İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı 48/48 İskitler/Ankara

Yayıncı Sertifika No: 51818
Matbaa Sertifika No: 47865

İletişim

Pegem Akademi: Shira Ticaret Merkezi
Macun Mahallesi 204 Cad. No: 141/33, Yenimahalle/Ankara
Yayınevi: 0312 430 67 50
Dağıtım: 0312 434 54 24
Hazırlık Kursları: 0312 419 05 60
İnternet: www.pegem.net
E-ileti: yayinevi@pegem.net
WhatsApp Hattı: 0538 594 92 40

ÖN SÖZ

İnsan nedir? Yıllardır bu sorunun cevabını bulmaya çalışıyorum. İnsanı tanımadan üzerine kurguladığımız tüm sistemler amacına ulaşmıyor. Bu sistemlerden birisi de eğitimidir. Okullaşma bu kadar artmasına rağmen insanın acımasızlığının geldiği nokta kurguladığımız eğitim sisteminin ciddi yanlışlarının ve eksiklerinin olduğunu gösteriyor. Tüm dünyada şiddet %6 artmışsa eğitim kendisini sorgulaması gerekmiyor mu?

Bu amaçla insanı kitaplarda aradım, insanda aradım, yaşamda aradım, yaşadıklarımda aradım. Bulduğum kadarını bu kitapta sizlerle paylaşıyorum. Özellikle kitaplarda bulduğum insan için kaynakçada verdiğim yazarlara çok teşekkür ediyorum. Okuduğum kitapların yazarları insan için öylesine güzel tanımları vardı ki bazen noktasına bile dokunmadan aktardım.

Akademik duruşuyla her zaman yanımda duran, kitabın yazılmasında beni cesaretlendiren güzeller güzeli sevgili eşim Veda'ya; duruşuna, sevgisine, başarılarına hayran olduğum ve uyurken bile özlediğim aslan parçası sevgili oğlum Ali Arif'e; bana Ahmet Ediz gibi bir yavruyu dünyaya getirerek dedeliği tattıran ilk göz ağrım sevgili kızım Nihal'e teşekkür ediyorum.

Yine katkılarından dolayı okul öncesi öğretmenliği bölümü öğrencilerimiz Gülnihal Araz ve Edanur Uzun'a teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

Ön Söz.....	iii
-------------	-----

1. BÖLÜM İNSAN

İnsan Nedir?	1
İnsan Ne Değildir?	3
İnsan Olmak.....	5
Zıtlıkların Bileşkesi İnsan.....	6
İnsana İlişkin Bazı Özellikler	6
İnsanda Olumsuz Özellikler	9
Bilimsel Paradigmalar ve İnsan	14
Batı Dünyasının Ürettiği Bilim ve İnsan	14
İslam Dünyasının Ürettiği Bilim ve İnsan.....	17
İnsan İnsana	19
İnsan İnsandan Bekler	22

2. BÖLÜM KENDİ / ÖZNE OLMA YOLUNDA İNSAN

İnsan ve Kendi Olmak	25
Öz/Ne İnsan	27
Kendine Yabancılaşan İnsan	29
Kendini Bilme	31
Kendini Yönetme.....	32
İnsanın Kendisiyle Sorunu.....	33
İnsanın Kendi/Özne Olma Yolunda.....	36

3. BÖLÜM İNSAN DOĞA İLİŞKİSİ

Doğa	42
İnsan ve Doğa.....	43
Biyolojik Olarak İnsan Doğası.....	45
Dini Anlamda İnsan Doğa İlişkisi.....	46

Doğanın İnsana Öğrettikleri.....	48
Doğada 'Su' dan Öğreneceklerimiz.....	53
İnsanın Doğaya Verdiği Zarar	54

4. BÖLÜM

İNSANIN YAŞAMI

Yaşamda Yolculuk.....	58
Yaşlılık.....	59
İnsan Yaşamında Değer ve Anlam	61
İnsan Yaşamında Rakamlar.....	67
İnsan Yaşamında Kaos	68
İnsan Yaşamında Sorunlar, Acılar, İstiraplar	70
İnsanın Yaşam Mücadelesi	74
İnsan Yaşamında Mutluluk Arayışı.....	78

5. BÖLÜM

İNSANIN BOYUT DEĞİŞTİRMESİ; ÖLÜM

Ölüm Korkusu	87
Ölüm Korkusu İçin Teselli	88
Ölümün İnsana Mesajları.....	91

6. BÖLÜM

İYİSİYLE KÖTÜSÜYLE İNSAN

İyisiyle İnsan.....	94
Kötüsüyle İnsan	97
İnsanda İyiliği Çoğaltmak	99

7. BÖLÜM

İNSANIN BAŞARI İLE İMTİHANI

İnsanın Başarısı.....	103
İnsan Hayatında Başarısızlıklar	104
Başarı İçin Eylemin Değeri	106
İnsanın Başarisında Hayal	107

8. BÖLÜM DÜŞÜNEN İNSAN

Düşünce.....	112
Akıl.....	113
Zihin.....	115
Kalp.....	117
Algı.....	120

9. BÖLÜM İLETİŞİM VE İNSAN

İletişim Sürecinde Konuşma.....	125
Söz.....	128

10. BÖLÜM İNSANIN İMTİHANI; İNANÇ

İslam'da İnsan.....	136
Dinler/İslam.....	138
Peygamberimiz.....	142
İnsanın İnanç Yolu; Tasavvuf.....	144
İslam Bilim İlişkisi.....	147
İnanç Bağlamında İnsanın Gerçek Serveti.....	153

11. BÖLÜM İNSANIN EĞİTİMİ

Eğitim Sisteminin Varoluş Amacı; Öğrenci/Çocuk.....	157
Çocukların Eğitiminde Yetiştigi Ortam.....	160
Çocukların Eğitiminde Yaklaşım.....	162
Eğitim Sisteminde Öğretmen.....	165
Eğitimli İnsan Yetiştirmenin Neresindeyiz?.....	171
Eğitimde İnsanın Potansiyelini Ortaya Çıkarma ve İşleme.....	174
İyi İnsan Yetiştirme.....	180
İyi İnsan Yetiştirmede Sanat.....	185
İyi İnsan Yetiştirmenin Kutsal Formülü; Sevgi.....	187

Eğitimde Özne İnsan Yetiştirme.....	191
Eğitimde Okuryazar İnsan Yetiştirme	196
Teknoloji/Dijital Okuryazarlık	200
Okuryazarlık Sürecinde Okuma ve Yazma	202
Sonsöz Yerine	206
Kaynakça.....	207

1. BÖLÜM

İNSAN

Doğu Afrika'dan 160 bin yıl önce çıkan insan türü birkaç bin yıl içinde dünyanın dört bir yanına yayılmıştır(17). Bu kitapta türünün tek temsilcisi insanı kendimde ve kitaplarda aramaya çalıştım. Kitaplarda insana ilişkin ne bulduysam kendimde aradım, kendimde bulduklarımı kitaplarda aradım. Bulabildiğim kadarıyla insanı yazıya aktarıp tekrar kitaba dönüştürmeye çalıştım. Kendimi ve insanı arama yolculuğunun bitmeyeceğini sonunda anladım. Bu uğurda otuz yıldır yoldayım henüz tam olarak ulaşamadım insana. Ulaşacağımı da zannetmiyorum ama bu yolculuğun çok keyifli olduğunu söyleyebilirim. Bulabildiklerimi sizinle paylaşmak istiyorum;

İnsan Nedir?

İnsan anlam ararken kendini de anlamlandırmaya çalışmaktadır. Bunu yapmaya çalışıyor yine de tam başaramıyor. İnsan tanımlara, formüllere veya reçetelere sığmıyor(4). Etimolojik bakıldığında; “insan” kelimesinin ibsar (dikkat ve ilgiyle bakmak) ve ihsas (hissettirmek) anlamlarına gelen inas kelimesinden türetildiği düşünülürse, olayları ve nesnelere ilim yoluyla anlayabilmeyen bir varlık olarak ele alırlarken, insan kelimesinin nisyanadan türetildiğini düşünenler ise unutan ve yanılan bir varlık olarak tanımlamaktadırlar(4). İnsan n-s-y harflerinden oluşan unutan anlamının yanı sıra yaratıcısıyla bağ kurabilmesi açısından ünsiyet(13) anlamlarını da taşımaktadır.